

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller.

Mr RENE VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaf betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen

DE BETEEKENIS VAN DE UTOPIEEN VAN STAAT EN MAATSCHAPPIJ VOOR DEN TEGENWOORDIGEN TIJD¹⁾

Wie zich bezig houdt met de studie van het denken over staat en recht, zooals dit zich sedert de 5e eeuw vóór Christus heeft ontwikkeld, maakt daarbij kennis met geschriften van een eigen, geheel bijzonder karakter, de zoogenaamde staatsromans. Deze dragen niet, zooals de andere werken, uitsluitend een volkomen, streng, wetenschappelijk karakter, maar bestaan uit een zonderling mengsel van verzinzel en waarheid. Met de meest beroemde van allen, de Utopia van Thomas Marus, wordt in 1516 een rij geopend, waarbij de romans elkaar in zekere regelmaat opvolgen gedurende de geheele periode van de Nieuwe Geschiedenis. Vooral de 17e eeuw leverde een rijken oogst. De voornaamste zijn : De Zonnestaat van Campanella (1620), Nieuw Atlantis van Bacon (1629), Oceana van Harrington (1656), de «Histoire des Sevarambes» van Vairasse (1677). Wanneer in 1840 de «Voyage en Icarie» van Cabet verschenen is, schijnt aan het tijdperk van de staatsromans een einde te zijn gekomen. In bijna een halve eeuw verschijnt er niet een enkele meer.

Maakte het volledige vertrouwen in het streng wetenschappelijke denken zooals het toen alles beheerschende naturalisme en positivisme ten toon spreide het kiezen van het fantastische verhaal als middel om zich op wetenschapsgebied te uiten overbodig en ongewenscht ? Betrof het hier een vorm om zich te uiten die door zijn innerlijk tegenstrijdig karakter voor goed plaats

had moeten maken voor zuiverder en beter betoog ? Men kan veilig aannemen dat deze opvatting gehuldigd werd, want groot was de verbazing toen tegen het einde van de tachtiger jaren plotseling twee groote nieuwe en belangkrijke romans verschenen. Het waren den terugblik uit het jaar 2000 naar 1887, «Looking Backward» van den Amerikaan Edward Bellamy en «Freiland» van den Duitscher Theodor Hertzka.

Daarmede was de staatsroman als vorm om zich wetenschappelijk uit te drukken tot een probleem geworden dat de hoogleeraar in de staatswetenschappen te Czernowitz, Friedrich Kleinwächter opvatte, (2) in aansluiting met de studie van Robert von Mohl, die in het eerste deel van zijn : «die Geschichte und Literatur der Staatswissenschaften» van 1855 aan de staatsromans een afdeeling had gewijd. (3) Behalve de omstandigheid dat er, na een halve eeuw van onderbreking, plotseling nieuwe belangrijke romans waren verschenen, was het ook het verlangen een onderzoek in te stellen naar het wezen van het wetenschappelijk communisme en socialisme dat Kleinwächter tot het schrijven van zijn boek over de staatsromans dreef, terwijl de indeeling van von Mohl van deze geschriften in vrije schilderingen, naast idealiseeringen van bestaande toestanden hem voorkwam onjuist te zijn en te dienen te worden vervangen door die in politieke en economische romans.

Het oordeel van Kleinwächter over deze zoo merkwaardige producten van wetenschap is meestal ongunstig. Met uitzondering van de Utopia van Thomas Morus, heeft hij bij de lectuur van de vele romans die von Mohl hem opsomde zich bijna steeds verbazend verveeld. Zijn door de beoefening van de economie logisch goed getrainde geest stootte zich krachtig aan de wilde fantasiën en ongerijmde toevalligheden. Hij ergerde zich aan de onbenulligheid en de onnoozelheid van de geschetste wonderlijke avonturen, de onaanvaardbare toevalligheden die den reizigers redding brachten en de onbeteekendheid van dit alles voor de wetenschap. Wanneer hij de «Histoire des Sevarambes» bespreekt, zegt hij dan ook wanneer hij deze prijst om het mooi geschreven verhaal en zijn inhoud, die evenals die van de Utopia den voornamen en hoogen geest van den samensteller verraden: «ik beken eerlijk deze roman met levendige belangstelling en met groot genoegen te hebben gelezen». (4) Een oase in de woestijn! De politieke staatsroman acht hij volslagen onbeduidend en niets zeggend; hij wil deze groep, waaronder hij Fénélon's *Les Aventures de Télémaque*, Holberg's «*Nikolaus Klimm's unterirdische Reise*» en Mercier's «*L'an 2440*» rekent, uit de staatswetenschap doen verdwijnen. (5) Maar deze mededeeling kan niet worden gedaan zonder tevens op te merken dat Kleinwächter zich zelf onbevoegd achtte op het terrein dat zij betraden, dat der staatsinrichting. (6)

Maar de sociaal economische romans komen er bij hem ook niet zoo goed af.

Hij verdeelt hen in socialistische, geheel communistische en half communistische. De socialistische, waaronder de Oceana, zijn van zeer gering belang; de geheel en de half communistische komen er beter af, hoewel de half-communistische waaronder die van Bellamy en Hertzka, ofschoon uit den laatsten tijd afkomstig toch een voor hem wetenschappelijk overwonnen standpunt beschrijven. Maar de volkomen communistische zijn verreweg de beste, want zij geven een beeld dat men elders, in de eigenlijke wetenschappelijke literatuur tevergeefs zoekt. Tot het behooren de werken van Morus, Campanella, Vairasse, Morelli en Cabet, terwijl Kleinwächter ook «*De Staat*» van Plato tot hen rekent.

Hoewel de roman zich door zijn bijzonderen vorm ook tot het groote publiek en niet uitsluitend tot de beoefenaars der wetenschappen richt,

zal men zijn invloed niet mogen overschatten. Aldus is het resultaat van de studie van Kleinwächter in 1891 met betrekking tot de betekenis voor de wetenschap van de staatsromans.

Inderdaad, telkens wanneer men bij zijn wetenschappelijke studie een staatsroman ter hand neemt en zich in haar inhoud verdiept, dringt zich met onvermijdbaren aandrang de vraag op of men niet bezig is zijn tijd doelloos te verkwisten, of het niet nutteloos is zich hiermede bezig te houden en deze niet beter besteed kan worden met de studie van andere werken.

Maar het eigenaardige is, dat men toch den staatsroman als bijzondere vorm van wetenschappelijk uitdrukken niet geheel kan doen verdwijnen, want tegelijk met die steeds weer opduikende gedachten van gebrekkigheid en halfslachtigheid rijst juist daardoor ook telkens weer de vraag: wat betekent dit alles, wat wil men er mede, uit wat voor geestesgesteldheid ontspruiten zulke geestesproducten? Wat is het wezen van den staatsroman en welke geesteshouding doet hem tot uitdrukkingsvorm kiezen? Zoo er een bepaalde geesteshouding valt aan te wijzen waaruit de staatsroman geboren wordt, betekent die geesteshouding dan iets voor den tegenwoordigen tijd?

Ziehier de vragen waarmede ik mij hedenochtend gaarne zal bezighouden. Maar ik spreek daar van een bepaalde geesteshouding; laat ik haar het utopische denken noemen. (7) Dit is reeds het veronderstellen van het bestaan van verschillende vormen van denken, een opvatting die men heeft ontkend. Schreef men juist niet het ontbreken van staatsromans in de periode van 1840-1887 toe aan de omstandigheid dat de fantasie in de wetenschap nu geheel had plaats gemaakt voor de rede in haar zuiveren algemeen geldenden vorm? Bezaten naturalisme en positivisme niet een rede waarbuiten slechts waan te constateeren viel? Vandaar de verbazing dat er toch weer romans verschenen, producten van een geestelijk standpunt dat men voor goed overwonnen waande, een opvatting waarvan ook Kleinwächter blijk geeft.

Maar laat ons hieromtrent de utopieën zelf beschouwen en wel die van Thomas Morus, buiten twijfel de voortreffelijkste van allen.

De staatsroman houdt zich bezig met een land dat elders gelegen is en door een reis bereikt wordt. Dit elders is verzonnen, het bestaat niet op aarde en is nergens, dan alleen in de gedachten van den schrijver, Utopia, nergensland.

De «Terugblik» van Bellamy wijkt hiervan af door de verplaatsing alleen in den tijd te doen geschieden en de plaats hetzelfde te laten, iets waarin in de 18e eeuw Mercier met zijn toekomstbeeld hem was voorgegaan.

Men zal overigens, historisch gezien, het verband tusschen het aanbreken van het tijdperk van de groote ontdekkingsreizen tegen het einde van de Middeleeuwen en het ontstaan van den staatsroman moeilijk kunnen ontkennen. Want in sommige staatsromans vindt men de wonderlijke avonturen der ontdekkingsreizen terug. De snoeverij en de blufferij moeten er toe bijdragen het oordeel van de thuisblijvers over de vertellende reizigers te verhoogen. Vooral in de 17e eeuwse romans speelt de reis soms de groote rol, maar wie die avonturen tegenwoordig leest zal met Kleinwächter instemmen dat de lectuur ongenietbaar is. Want de grofheid en de onzinnigheid belet ons, overeenkomstig den opzet van den schrijver door verbazing geestelijk overmeesterd te worden. Daarvoor zijn wij sedert dien tijd te veel in innerlijke beschaving gegroeid. Voorzooover de romans zich met de reis bezig houden en deze in het centrum van de belangstelling plaatsen verwijderen zij zich ongetwijfeld van het begrip «staatsroman» dat niet door de reis, maar door de schildering van een denkbeeldige staatkundige en sociale organisatie, elders, of in de toekomst, bepaald wordt. Maar hierbij bepaalt de roman zich niet tot louter verbeelding, want anders zou het gebied der wetenschap onaangeroerd blijven. De denkbeeldige beschrijving komt voort uit een door den schrijver gesteld ideaal, dat van de volmaakte staatkundige en sociale gemeenschap. Dit te schilderen is zijn voornaamste doel waar tegenover al het overige bijzaak is. Zoo ontstaat een abstracte toch eenigszins redelijke voorstelling, terwijl de romanvorm den schrijver in staat stelt deze als concreet, werkelijk en verwezenlijkt voor te stellen, slechts gefingeerd ten opzichte van plaats of tijd. De aanraking met de verzonnen plaats geschiedt óf door een geschilderde reis, óf door het verhaal van een reiziger. In het laatste geval ontstaat een geschrift in dialoogvorm waarin meestal een zee kapitein voornamelijk aan het woord is. Hoe moeilijk het is een goed wetenschappelijk dialoog te schrijven, waarbij ons de auteur tegelijkertijd meerdere geestelijke standpunten op elkaar liet inwerken, komt dan vaak aan het

licht. Plato blijkt ook hierin onnavolgbaar te zijn.

Het wordt bijzonder moeilijk het begrip van het wezen van den staatsroman verder te bepalen nadat men heeft vastgesteld dat het idealistisch en geen realistisch denken inhoudt. Want iedere idealistische beschouwing over staat en maatschappij, d. w. z. iedere uiteenzetting die aan een bestaande werkelijkheid iets daarvan onafhankelijks als hoogere maatstaf voorhoudt «utopisch» te noemen, moet tot de gevolgtrekking leiden dat dit begrip te veel wordt uitgerekt.

Aldus geschiedt bij voorbeeld wel met het begrip «utopisch denken» in de wetenschapsleer van Max Weber zooals deze door volgelingen verder werd ontwikkeld. Het zal niet te ontkennen zijn dat er in de Politeia van Plato elementen van utopisch denken voorkomen. Toch lijkt het mij onjuist om met von Mohl en Kleinwächter dit werk tot de utopieën te rekenen. Wilde men reeds bij Plato een utopie constateeren, dan had men op het fragmentarisch gebleven geschrift de Kritias dienen te wijzen, waarin Plato een aanvang maakte met de schildering van het denkbeeldige rijk van Atlantis, een arbeid die hij afbrak om zijn laatste werk tot stand te brengen, de Nomoi, dat hoewel veel realistischer dan de Politeia, doordat het bijv. de noodzakelijkheid van wetten leerde, toch ook door de reeds vaak genoemde schrijvers met de utopieën in verband wordt gebracht.

Dan zou het Christendom ook utopisch denken brengen. Niet ieder idealisme is dus utopisch en het gaat er dus om het verschil op te sporen.

Wat willen de utopisten de menschheid brengen? Men kan het in één woord zeggen, het geluk. Het is het gemis en de behoefte aan geluk in het leven van maatschappij en staat dat de menschen tot de gedachte van de utopie brengt. Dit verlangen naar sociaal geluk en dus niet enkel naar geestelijke, maar ook naar gevoelsbevrediging, is bovendien veel sterker dan de uitsluitend intellectuele bevrediging die Plato en de zijnen als ideaal voorzweeft.

Wij kunnen de geweldige spanning tusschen denken en werkelijkheid het duidelijkst vaststellen in de Utopia van Thomas Morus, omdat wij hier te maken hebben met een geschrift dat niet uitsluitend een utopie is. Deze begint eerst in het tweede boek, want Morus heeft ons in het eerste boek een schildering van de werkelijkheid gegeven die tot het schrijven van de

utopie leidde, zoodat wij bij wijze van uitzondering hier deze factoren bijeen hebben, de fictie en haar bron, het maatschappelijk leven voornamelijk in economisch opzicht in Engeland in het begin van de 16e eeuw. Terwijl Plato meent iets te kunnen geven wat in de bestaande maatschappij onmiddellijk zou kunnen worden toegepast en hier zal kunnen verbeteren, zoodat hij dan ook de jeugd onderwijst in den hoop dat deze later, tot den staatstaak geroepen, daartoe zal medewerken, gelooft de utopist niet in deze mogelijkheid. De reis naar zijn denkbeeldig rijk, elders, of in de toekomst gelegen, schept een afstand tusschen werkelijkheid en ideaal die van symbolische beteekenis is. De utopist gaat zoozeer uit van de ongewenschtheid van de bestaande werkelijkheid dat hij deze in ieder opzicht afkeurt, zelfs zoo, dat hij wanhoopt aan de mogelijkheid hier onmiddellijk zijn ideaal te verwezenlijken. Daarom stelt hij zijn ideaal elders, los van die hopelooze werkelijkheid, onaantastbaar voor het bestaande kwaad, als een idylle, dat het hart verkwikt wanneer men zich het geluk van het leven daar indenkt. Plato mag dus in bijzonderheden in zijn *Politeia* utopische gedachten verkondigen, in het algemeen zijn noch zijn «*Politeia*» noch zijn «*Nomoi*», als geheel, utopisch bedoeld.

Welke samenleving zal nu het geluk brengen voor de utopisten ?

De volksgemeenschap waarin orde, welvaart en deugd heerschen, waarin de menschen bevrijd zijn van staatkundige en economische rampen, waarin zij geluk vinden doordat zij vrij van hen dwingende machtsverhoudingen, maar behebt met sociale gevoelens en plichten uit innerlijke vrije gevoelens geestelijk volkomen aangepast zijn aan de bestaande zeden van het maatschappelijk leven. Daardoor geen zucht zich ten koste van anderen te willen verrijken, noch anderen door macht te verdringen en te overheerschen. Ter vermijding van deze gevaren worden de aanleidingen die hiertoe kunnen leiden niet in de inrichting van de utopie opgenomen. Vandaar geen persoonlijk eigendom, maar communisme, geen particuliere productiemiddelen maar socialisme, omdat gemeenschap van goederen en productiemiddelen het streven naar rijkdom en bezit onmogelijk maken, bronnen van zooveel strijd en ellende. Toch acht men het ideaal van de vreedzame harmonische gemeenschap hiermede nog niet voldoende verzekerd. Want nog bedreigen het ideaal de grootste

gevaaren van de zijde van de natuurlijke instincten. Daarom wordt het monogame huwelijk en daarmede de strijd om man of vrouw als persoonlijk bezit uit de utopische gemeenschap verbannen.

Hiermede heeft het utopische denken echter de grenzen van zijn mogelijkheid bereikt omdat het doel dat beoogd werd nu voorbij gestreefd wordt. Ter wille van het geluk ontnemt men in de utopische gemeenschap den mensch dingen die voor hem steeds van de hoogste waarde bleken te zijn, al laat zich ook daarnaast veel ellende daaraan toeschrijven. De neiging tot eenzijdige, idealistische overdrijving die de menschelijke natuur in sommige diepste eigenschappen miskent, doet het doel voorbij streven en maakt het utopisch ideaal voor onmogelijk, niet vatbaar voor praktische verwezenlijking. Plato werd slechts utopisch daar waar zijn abstract intellectualisme hem tot extreme gedachten bracht, zooals opvoeding der kinderen door den staat, gemeenschap van vrouwen, afschaffing van den eigendom, waartegen zijn meer realistisch leerling Aristoteles in zijn *Politica* dan ook juiste kritiek gaf (8) door te verklaren dat in een gemeenschap waar deze beginselen tot stand zullen zijn gebracht de natuur sterker dan de leer zal zijn, de zeden doorbreken zal en wanorde zal stichten zoodat zelfs het tegenovergestelde zal ontstaan van hetgeen men beoogt en verwacht. De onmogelijkheid om het utopische denken te verwezenlijken spruit dus voort uit de omstandigheid dat het methodisch van de veronderstelling uitgaat dat de mensch in staat is een sociale gemeenschap geheel in te richten zooals hij zich deze in zijn abstracten geest denkt zonder met alle natuurlijke voorwaarden in den mensch te blijven rekening houden.

Maar afgezien van deze uitersten, bevat de utopie ook veel wat wel degelijk bestaat, zoodat de verleiding groot is om op dien grond haar voor verwezenlijking vatbaar te achten. Soms hebben ook de fantasten, zelfs bij hun voorspellingen geluk gehad, gelijk Jules Verne in zijn natuurwetenschappelijke romans. Veel van hetgeen Mercier in de 18e eeuw voor het jaar 2440 voorspelde, bestaat reeds geruimen tijd. Bellamy geeft in 1887 in zijn «*Terugblik*» een frappante voorspelling van de radiomuziek in de huiskamer. (9) Maar dit is niet meer dan toeval; het berust niet op redelijke motiveering of berekening. Maar er is een andere factor in

de utopieën die dit wel is; ik bedoel de gedachte van alle utopisten dat de ideale gemeenschap der menschen steeds een kleine gemeenschap zal moeten wezen, en afgezonderd van het leven van buitenstaanders. Meestal gaat het over kleine zedelijke gemeenschappen die met elkaar tezamen in een zeker verband staan. Niet het groote, door willekeurige of redelijke macht en door wetten bestuurde geheel, maar slechts de kleine gemeenschap waarvan de leden door gevoelsverhoudingen door zeden met elkaar een geestelijk geheel vormen. Dit is zoo van buiten bezien voor hen het ideaal van samenleving die zelf in de groote verbanden waarin zij leven het gemis aan een vastheid van zedelijken samenhang gevoelen terwijl de persoonlijke willekeur en het machtsmisbruik met uit zedelijk oogpunt onrechtmatig optreden dat zich daarin voordoet hen innerlijk ongelukkig maakt, juist door hun sterk zedelijk gemeenschaps- en sociaal plichtsgevoel.

Zoo komt er in het Utopisch denken ook het terugverlangen naar den eenvoud van 't verleden, de minder kunstmatig en samengestelde meer natuurlijke samenleving van den goeden ouden tijd, iets dat sedert Hesiodus en Lucretius, ook als zuiver dichterlijke verbeelding en dus zonder eenige gedachte van wetenschap van staat en maatschappij in vele eeuwen geuit is. Steeds wil men eigenlijk, zonder het zich bewust te zijn, als reactie op de onvastheid en onzekerheid van de veranderingen, een maatschappij zonder ontwikkeling, zelfs zonder vooruitgang en dus een statische en geen dynamische. Samenhang met het verlangen naar geluk dat immers als vrede en rust wordt gedacht en niet als beweging en verandering bestaat hier ongetwijfeld. De «Geheimschaftsidee», van den Duitschen socioloog Tönnies en niet diens «Gesellschaftsidee», het groote verband, vormt dus in ieder opzicht het ideaal der utopisten en het zijn dan ook vaak de uitgestootenen, de ongelukkigen, de geestelijk eenzamen en verlatenen die als balling, of als gevangene zich in een utopie zijn gaan uiten. Grootere groepen worden door hen terstond door indeeling tot kleine teruggebracht. Slechts Campanella maakt hier een uitzondering toen hij in een tweede utopie zich een «Spaansche wereldmonarchie» droomde, een idee even vermetel als die in zijn «Zonnenstaat» geuit.

Maar ook dit element, hoewel werkelijk bestaand en dus mogelijk, schept juist de diepe

teleurstellingen zoodra de utopist zich het utopische van zijn denken niet bewust is, of zijn lezers, onafhankelijk van hem er toe overgaan naar de verwezenlijking van de utopie te streven. Want juist omdat de utopie voorzover zij schildering is van kleine zedelijke gemeenschap van samenleving bestaat in werkelijkheid, bijv. bij natuurvölker, in dorp- en productiegemeenschappen, bij bergvölker en in het vrije vereenigingsleven, daarom is de verleiding zeer groot tot zulk een eenvoudigen vorm van samenleving te willen terugkeeren en daarmede tot een gelukkiger samenleving.

Maar de aanblik en waardeering van den buitenstaander van zulk een gemeenschap en de vereering van het leven daarin is geestelijk iets geheel anders dan het leven van den persoon in die gemeenschap. Juist hetgeen bewust gewaardeerd wordt door de buitenstaanders, het intellectuele element der utopisten is den volksge-nooten der natuurlijke gemeenschap volkomen onbekend. Dit doorleven zij zelf in het geheel niet. Want zij kennen de moreele en geestelijke moeilijkheden en het kwaad van de groote maatschappij niet, met haar veranderingen en onzekerheden, zij hebben geen geschiedenis en zien en waardeeren dus niet al het goede in hun midden, omdat zij het andere niet kennen. Hun sociale organisatie bestaat uit een geheel van zeden en berust dus niet op intellect, maar geldt onbewust op onderling gevoelsleven, is natuurlijk in den eigenlijken zin.

Zulk een natuurlijk geheel van zeden laat zich niet vormen door het intellect van een utopist zelfs niet bij andere utopisten, hoezeer men dit ook begeert, het moet onbewust in vrijheid ontstaan in geesten die niet intellectueel ingesteld zijn op datgene wat onbewust zal moeten komen, de natuurlijke sociale organisatie. Is dit niet het geval, dan verwijderd men zich van het ideaal steeds meer, er komt niets dan ongeluk, tweedracht en strijd, des te tragischer, omdat men dit allerm minst verwachtte. Maar men doet als wilde men tot goede huwelijksverhoudingen komen door beide tegenover elkaar volgens de regels van een handleiding te gaan handelen in plaats van zich op natuurlijke wijze aan elkaar aan te passen.

Zoo ging het mis met de samenleving van de aanhangers van Cabet in Texas 11) en met die van Hertzka in Afrika en elders. Bovendien brengen de menschen die de utopia gingen vormen behalve den wil om de utopie praktisch te

verwezenlijken ook hun overige mentaliteit mede, afkomstig uit den levensstrijd in de door hen verwenschte maatschappij, zoodat zij elkaar en zich zelf moeten omvormen, een noodzakelijke voorwaarde waarvan al het wel en wee der nieuwe gemeenschap afhangt en waarop men steeds gestrand is. Maar toch is het eens gelukt, toen namelijk in de 17de eeuw in Paraguay sterk overeenkomstig den *Civitas Solis* van Campanella Indianengemeenschappen werden gevormd door de Jesuïten. Maar hier betrof het het zoodanig redelijk organiseren, van ook een onnoozel goedmoedig natuurvolk. Anderhalve eeuw bestond deze gemeenschap en een uitwendige oorzaak, verovering, maakte aan haar bestaan een einde.

Zoo staat het met de voorwaarden om utopisch denken te verwezenlijken.

Dit bevat dus ongetwijfeld een redelijk element, maar van tweeslachtigen aard. Eensdeels is het overspannen en eischt het van den mensch het onmogelijke; maar in ander opzicht is het irrationeel en wel voorzover het beheerscht wordt door betrekkelijke historische sociale voorwaarden die het vooronderstellen en waarop het heeft gereageerd. Slechts door de utopie historisch te bezien kan men haar eerst in hare volle beteekenis en waarde leeren begrijpen. Zoo zal men men ook bijv. leeren den moed van den schrijver te bewonderen en de koenheid van zijn denken, de moreele geestkracht die hij tentoonspreidde onder de bestaande sociale omstandigheden en bovenal leeren begrijpen wat hij tot uiting wenschte te brengen en waartegen hij zich richtte, al mag de algemeene waarde voor de wetenschap weinig of niets zijn voor den tegenwoordigen tijd. Zoo beschouwd, getuigt de utopie van Campanella bv. ongetwijfeld van den grootsten moreelen moed en uiterst stoutmoedig denken. Kleinwächter en von Mohl beschouwden de utopie slechts algemeen redelijk en niet tevens in verband met de historische geestelijke situatie waaruit zij voortkwam, ofschoon Morus toch duidelijk door zijn schildering in het eerste boek aangeeft hoe men een utopie moet bezien. Daardoor werd door hen het wezen niet alleen niet benaderd, maar tevens veel ten onrechte onbegrepen afgestooten.

Utopisch denken, is historisch denken, denken eenzijdig van uit een bepaalde historische sociale toestand. Bovendien was en is het uiten van gedachten niet steeds overal vrij en wanneer het is of was toegelaten, kan en kon het

nog den persoon die zich uitspreekt benadeelen. Daarom vond het kiezen van den romanvorm ook plaats, om op waarheden te wijzen die onmiddellijk niet mochten worden geuit of dan gevaar voor den schrijver opleverden en waarvoor het verzonnen verhaal als dekmantel diende. Tevens moet de structuur van den politieken roman worden opgespoord, bijv. Fénelon's *Avonturen van Telemachus*, een werk dat ondanks het oordeel van von Mohl en Kleinwächter wel degelijk onder de staasromans dient te worden gerangschikt, omdat het een verkapt pleidooi bevat voor een meer gematigde monarchie dan de absolute monarchie van Lodewijk XIV. Zoodra er volkomen vrijheid is gekomen om zich politiek te uiten, zooals in vele staten in de 19de eeuw tot stand kwam, komt niet alleen de vereischte spanning tusschen denken en werkelijkheid die de roman vereischt te ontbreken, maar ook de aanleiding om den romanvorm als camouflage te gaan gebruiken. De politieke roman is dan sociaal overbodig geworden. Slechts de economische kan dan nog ontstaan, in geesten die zoozeer geestelijk overweldigd worden door de macht der bestaande economische machten dat zij de begeerte krijgen deze in den geest geheel voorbij te gaan.

Wij hebben nu de utopie van tal van zijden beschouwd, met betrekking tot haar vorm, haar oorsprong, haar verhouding tot de werkelijkheid en haar mogelijkheid tot verwezenlijking. Wij hebben stilgestaan bij den geestesgesteldheid van haar scheppers en zoo komen wij nu tenslotte, na het onderzoek wat de utopie is, tot de vraag wat de utopie beteekent voor de tegenwoordigen tijd.

Deze vraag kan anders worden begrepen dan met haar probleemstelling door mij bedoeld is. Niet bedoeld is, zich te begeven in een onderzoek of er een of meer utopien aan te wijzen zijn die zich in den tegenwoordigen tijd gaan verwezenlijken of wier verwezenlijking zal dienen te worden nagestreefd, omdat de mogelijkheid daartoe zulke goede kansen verkrijgt. Er zal dan moeten worden gedacht aan het werk van Bellamy en de «Internationale Vereeniging Bellamy». Wij benijden haar leden om het bezit van een krachtig idealisme en optimisme ten aanzien van de toekomst van onze maatschappij en de moreele kracht die daar door hen, ieder voor zich zelf uit zal kunnen worden geput voor het leven, voorwaar een kostelijk bezit in de tegenwoordige voor velen juist moreel zoo

moeilijke tijden. Maar wij willen de gedachten inhouden der verschillende utopien verder onbesproken laten en ons bezig houden met de strekking van de algemeene geesteshouding van het utopische denken.

Speelt dat utopische denken, zooals wij het uit den algemeenen geest der staatsvormen hebben opgespoord, in den tegenwoordigen tijd een rol van beteekenis?

Ongetwijfeld, en wel op zeer bijzondere wijze. In sommige landen is de huidige crisis niet slechts een economische crisis, maar ook een crisis van den staat, een crisis om de democratie, de zelfregering der volken. Dit is daar het geval waar de geestelijke organisatie van het volk met betrekking tot het staatsbestuur en de staatsinrichting door minder goede samenwerking niet meer heeft geleid tot bevredigende uitkomsten. De algemeene belangen worden daardoor niet meer op juiste wijze behartigd, hetgeen op de geesten, door de gevolgen die dit medebrengt, terugwerkt. Een toestand van toenemende onrust ontstaat die de geheele geesteshouding van een volk kan beïnvloeden en veranderen. Het nauwe contact tusschen denken en gebeuren en het bezonnen redelijke denken zonder welk een goede democratie niet kan bestaan, gaat dan verloren door steeds groeiende onrust onder voortdurende feitelijke en geestelijke veranderingen. De grillig geworden werkelijkheid wordt daarna door de massa gevoeld als een afkeerig iets, van wanhopigen aard waarvan men zich steeds meer geestelijk zal willen bevrijden. Zoo komt men er dan toe om zich in politiek opzicht van de werkelijkheid te gaan abstraheeren in staatkundig opzicht. In de massa verliest de mensch zich zelf dan in geestelijk opzicht; hij wordt er bevrijd van zijn vele groote zorgen hoe dan toch op de juiste wijze bij te dragen tot een goede staatsorde. Massasuggestie, zooals Lebon ons deze zoo meesterlijk heeft geschilderd, (12) brengt voor den mensch in de massa door eenzijdige bewustzijnsvernauwing, een oplossing voor de moreele moeilijkheden van zijn persoon. Hier bestaat ook niet meer de halfheid van het steeds weer aangaan van compromissen met andere groepen, want hier is de totale beleving, het absolute van de gemeenschap, de totale staat. Een uniform geeft uiting aan dit zich deel voelen en eenheid uitmaken van de massa als geheel en hetgeen vroeger op de intellectuele verantwoordelijkheid van de leden berustte, wordt

overgedragen op den leider. Massasuggestie treedt in de plaats van verstandelijke samenwerking en de rede en het inzicht wijken voor de magie. Eenzijdige ideologieën door geestelijke massawerking als totale waarden opgevat, brengen door hun eenzijdigheid en de magische elementen waardoor zij verkondigd worden groote abstracte geestesspanningen teweeg die overal zoowel inwendig als uitwendig ontlading in daden vragen.

De analyse van het utopische denken leert ons dat wij ook hier in ieder opzicht met utopisch denken te doen hebben, maar nu niet meer individueel, maar massaal, nu niet meer voor andere plaatsen en tijden, maar onmiddellijk voor de bestaande werkelijkheid, hetgeen de zaak verschrikkelijk maakt.

Hier dezelfde geboorte uit de wanhoopspsychose voor eigen leven, of toekomst der maatschappij, dezelfde spanning door zich tegenover de werkelijkheid een volkomen ideaal te forceeren, de zelfde overschatting van eigen bewust organisatorisch vermogen tegenover de natuurlijke bestaande werkelijkheid, de zelfde zucht den mensch totaal en eenzijdig te vermaatschappelijken in al zijn doen en laten, onder miskenning van zijn bestaande geaardheid. Maar nu dynamisch, in en tegen de bestaande maatschappelijke en staatkundige verhoudingen en met de geduchte machtsmiddelen over geest en goederen die den hedendaagschen staat en maatschappij bieden, waardoor onredelijke en inhumane waanbeelden tegen redelijk zijn en kunnen worden gesteld, er naar gestreefd wordt dit totaal uit te sluiten, te overweldigen en uit te roeien, daardoor, zonder kans op blijvende bevrediging in statische organisatie, bij slechts momenteele massabevrediging in geest en gemoed.

Dat wij hier met utopisch denken als massaverschijnsel te doen hebben in dezen nieuwen vorm van staat en maatschappij die onze tijd oplevert met alle gevaren daaraan verbonden die de totale breuk tusschen abstracte idee en bestaande werkelijkheid in een geheel volk, als massa georganiseerd, moeten medebrengen, kan ons de studie der staatsromans leeren wanneer wij haar filosofisch, sociologisch en historisch-psychologisch volbrengen. Zooals Kleinwächter eens aanleiding vond in de studie van de staatsromans voor de studie van het socialisme en communisme, zoo kan de studie van de geestesgesteldheid van de utopisten ons den

geest van den huidigen tijd naar het fascisme en het wezen van dien geest doen leeren begripen en verduidelijken..

Hierin ligt de beteekenis van de utopieën van staat en maatschappij voor den tegenwoordigen tijd.

Dr J. J. von Schmid.

1) Voordracht gehouden in de Vrije Universiteit te Brussel op Woensdag 25 Maart 1936 op uitnodiging van de Rechtsfaculteit.

- 2) Die Staatsromane, Ein Beitrag zur Lehre vom Communismus und Sozialismus. Wien 1891.
- 3) IIde Afdeeling, pag. 167-215.
- 4) t.a.p. pag. 58 en 59.
- 5) Schlussbetrachtung, pag. 148.
- 6) t.a.p. pag. 9.
- 7) Zie Karl Mannheim, Ideologie und Utopie, Bonn 1930, pag. 169 vlg.
- 8) t.a.p. II 1 en 2.
- 9) Tauchnitz Editie 1890, pag. 95.
- 10) Gemeinschaft und Gesellschaft, Abhandlung des Communismus und des Sozialismus als empirischer Culturformen, Leipzig 1887.
- 11) Zie Meiner, Berühmte Utopisten und ihr Staatsideal, Jena 1906, pag. 78 vlg.
- 12) Psychologie des Foules, Paris 1895.

RECHTSPRAAK

Nr 73.

HOF VAN BEROEP VAN BRUSSEL

10e Kamer. — 24 October 1936.

Voorzitter : Mr de Lichtervelde.
Raadsheeren : MM. Van Laethem en De Beus.
Advocaat Generaal : Mr Van Durme.
Pleiter : Mter van Lennep.

WERKLOOSHEIDSVERGODING. — VERKLARING EN AANGIFTE VAN TOESTAND. — AANSLUITING BIJ WERKLOOZENKAS. — BESTUURLIJKE BESLISSINGEN VAN NIET VERZEKERBAARHEID. — GEEN BEWIJS VAN KWADE TROUW.

Wanneer een arbeider sinds lange jaren als lid eener werklozenkas is opgeschreven, moet hij bij het opstellen van zijn aangifte van werknemer het bewijs niet leveren gedurende minstens 300 dagen een verzekeraar beroep te hebben uitgeoefend.

De beslissingen van bestuurlijke instellingen genomen nopens het vraagstuk der verzekeraarheid van een werknemer, zelfs indien ze de schorsing der uitbetalingen van vergoedingen voor gevolg hebben, leveren niet het bewijs op dat de getroffen werknemer zich plichtig heeft gemaakt aan oplichting ten laste van den Staat.

O. M. t/ H.

Beticht van te Deurne, kanton Borgerhout, of elders in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen, tusschen den 2 Mei 1934 en 1 Mei 1935 :

a) Oplichting ten nadeele van het Nationaal Crisisfonds van 4.571,50 frank na 11 Juni 1933;

b) Wetende dat hij geen recht meer had op subsidie vermeld in artikel 1, Kon. Besluit 31 Mei 1933, verklaringen desbetreffend niet gedaan te hebben of zulks niet hebbende verklaard, subsidie genoten te hebben wetende dat hij daarop geen recht meer had;

c) Wetens en willens een valsche of onvolledige verklaring te hebben gedaan in verband met een aanvraag tot het bekomen of behouden van een subsidie met gevolg dat een toelage ontvangen werd waarop hij geen recht meer had, geheel of gedeeltelijk;

c) Werker zijnde op bedrieglijke wijze een ongeoorloofde afstempeling zijner controlekaart te hebben bekomen (feiten b, c en d, inbreuken op de wet der onvrijwillige werkloosheid);

Gezien de beroepen ingediend op 30 Mei 1936 door betichte, op 2 Juni 1936 door het Openbaar Ministerie tegen het vonnis uitgesproken door drie Rechteren den 27 Mei 1936 door de rechtbank van eersten aanleg van het arrondissement Antwerpen, dewelke rechtdoende in boetstraffelijke zaken, de feiten bewezen verklaart, de feiten vermengt;

Betichte verwijst voor de vermengde feiten tot drie maand gevang en 26 frank boete, gebracht op 182 frank en tot de kosten van het proces in het geheel 5,05 frank;

Beveelt dat de geldboete verhoogd met 60 decimeen bij gebrek aan betaling binnen den wettelijken tijd zal mogen vervangen worden door eene gevangzitting van acht dagen;

Beveelt ambtshalve op vordering van het Openbaar Ministerie de teruggave der wederrechtelijke geinde som van 4.571,50 frank;

Gehoord het verslag gedaan door den heer Voorzitter;

Gehoord het Openbaar Ministerie in zijnen eisch;

Gehoord de betichte in zijne middelen van verdediging ontwikkeld door Mr Van Lennep, advocaat;

Aangezien de beroepen regelmatig zijn;

Aangezien blijkt uit het onderzoek voor het Hof gedaan alsook uit de bijzonderheden in den bundel aangestipt dat tusschen 2 Mei 1934 en 1 Mei 1935, betichte slechts van af October 1934 vergoedingen ontving tot het beloop van 1347,50 frank, en niet van 4571,50 frank, zooals bij vergissing opgenomen werd in de dagvaarding van 13 Maart 1936;

Aangezien het vaststaat dat betichte eene aangifte zijner bestaansmiddelen op 2 October 1934 indiende, overeenkomstig het Koninklijk Besluit van 23 Maart 1933;

Dat die aangifte gedaan werd na dat betichte, welke reeds in 1918 bij de werklozenkas 15A aangesloten was en namelijk van November 1933 tot einde April 1934 steun genoot, sinds 2 Mei 1934 tot op het einde der maand Juli 1934 voor eigen rekening werk gedaan had;

Aangezien insgelijks vaststaat dat, voor hij dit werk aanving, betichte zooals de onderrichtingen het hem oplegden, aan den dienst de verklaring deed dat hij voor eigen rekening ging werken;

Aangezien luidens het rondschriften 119/1850

van 8 Mei 1934, Hoyberghs, als lid eener werklozenkas sinds 1918 bij het opstellen zijner aangifte van 2 October 1934 het bewijs niet moest verstrekken dat hij sinds 1 Januari 1930 minstens 300 dagen een verzekeraar beroep had uitgeoefend bij eene of meer werkgevers;

Aangezien op het einde van het jaar 1934, de dienst van Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid zijne verzekeraarheid in twijfel wist te trekken, en dit ten gevolge van inlichtingen ingewonnen nopens de werken door Hoyberghs uitgevoerd tusschen 2 Mei 1934 en einde Juli 1934;

Aangezien daaruit dient afgeleid dat de verzekeraarheid van betichte tot dan nooit was betwist geworden;

Aangezien wel is waar op 8 Februari 1935 aan de Kas 15A bevolen werd de werkloosheidsvergoedingen aan betichte toekomende te schorsen tot nader onderzoek;

Aangezien de Commissie van Reclamaties op 9 Mei 1935, Hoyberghs onverzekerbaar verklaarde, dat deze beslissing bevestigd werd door de Provinciale Beroepscommissie op 24 Juli 1935 en dat, op hare beurt, de Commissie van Hooger Beroep deze uitspraak bekrachtigde;

Aangezien echter dient opgemerkt dat deze beslissingen slechts het vraagpunt der verzekeraarheid van betichte oplossen, doch geenszins het bewijs opleveren dat betichte zich heeft willen onttrekken aan de verplichtingen welke het Koninklijk Besluit van 31 Mei 1933 oplegt aan al wie verklaringen te doen heeft in zake vergoedingen en tegemoetkomingen van allen aard welke geheel of gedeeltelijk ten laste van den Staat vallen, feiten a, b en c in de dagvaarding aangeduid;

Overigens dat ook nog ingevolge deze beschouwingen moet aangestipt worden dat de beschikkingen van omzendbrief nr 115/9951, in dato 18 April 1934 aan onderhavig geval zooals het door de dagvaarding omschreven is gansch vreemd zijn;

Over het feit d) :

Aangezien niet het minste bewijst nopens dit feit aangebracht wordt;

Om deze beweegredenen,

Het Hof;

Ontvangt de beroepen;

Gezien artikel 24, 15 Juni 1935;

Spreekt betichte vrij zonder kosten.

Nr 74.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 22 Februari 1936.

Voorzitter : M. Verstraete.

Rechters : MM. Van Mieghem en Buch

Pl. : Mrs van Lennep en A. Van Migem (avoué).

ECHTSCHIEDING. — VERGOEDING WEGENS VERLIES VAN ONDERHOUDSGELD. — INLEIDING DOOR BESLUITEN. — INCIDENTEELE VRAAG. — ONTVANKELIJKHEID. — WET VAN 14 DEC. 1935.

De nieuwe wetgeving in zake echtscheiding die bepaald heeft dat de vorderingen in echtscheiding als gewone zaken dienen aanschouwd te worden, heeft geen afbreuk gedaan aan het recht incidenteele vragen, bij eenvoudige besluiten in te dienen.

Een vraag tot bekoming van een vergoeding na de echtscheiding is een incidenteele vraag en mag bij eenvoudige besluiten gevormd worden.

Mme S. t/ man.

Gehoord de partijen in hunne middelen en besluiten;

Gezien de stukken van het geding ;

Gezien de Wet van 15 Juni 1935 art. 68/2 ;

I. Over de vraag tot echtscheiding :

Aangezien verweerder door de Boetstraffelijke Rechtbank van Antwerpen door vonnis op tegenspraak, in dato van 2 Februari 1935, tot eene geldboete van 100 frank gebracht op 700 frank, veroordeeld werd uit hoofde van onderhoud eener bijzit de genaamde D.;

Aangezien dit vonnis kracht van gewijsde heeft bekomen ;

Aangezien dus de echtscheiding van aanlegster en ten laste van verweerder dient toegestaan te worden ;

II. Over de vergoeding voor verlies van onderhoudsgeld :

A. Over de ontvankelijkheid der vraag.

Aangezien verweerder beweert dat deze vraag niet ontvankelijk is, omdat zij door dagvaarding en niet door zittingsbesluiten ingediend moet worden;

Aangezien de Wet van 14 December 1935 beslist, dat de vragen tot echtscheiding voortaan als gewone zaken moeten ingediend worden;

Aangezien echter de vraag, strekkende tot de betaling van vergoeding wegens verlies van onderhoudsgeld slechts een incidenteele vraag van de echtscheiding daartelt, dat de nieuwe wet desaanvaande geen wijziging aangebracht heeft en dit gedeelte der rechtspleging onaangeroerd heeft gelaten;

Aangezien de incidenteele vraag, waarvan sprake dus luidens Art. 337 Wetboek Burgerlijke rechtspleging door eenvoudige besluiten ingediend mag worden (Braas Proc. Civ. p. 424 en 425 Litt. B. C.);

Aangezien dit des te meer dient aangenomen te worden, daar verweerder in staat gesteld is geweest zich te verdedigen, (Liège 18 Mei 1933 P. P. 161 p. 183 et note) cf.

B. Over den grond :

Aangezien het bewezen is, dat aanlegster onderhoudsgeld nodig heeft, daar zij ziekelijk is;

Dat verweerder een wedde van 1805 fr. geniet, dat de vergoeding voor verlies van onderhoudsgeld dus op 600 fr. mag vastgesteld worden;

Om deze redenen :

De Rechtbank, gehoord in openbare zitting den Heer Struyf, Substituut van den Procureur des Konings, in zijn eensluidend advies;

Alle andere meer uitgebreide of tegenstrijdige besluiten verwerpende ;

Rechtdoende op tegenspraak, geeft akte aan ver-

weerder, dat hij zich schikt naar de wijsheid der Rechtbank ;

Verklaart de vraag ontvankelijk en ten gronde ;

Verleent de echtscheiding tusschen partijen en ten laste van verweerder ;

Veroordeelt verweerder aan aanlegster maandelijks te betalen de som van 600 frank ten titel van onderhoudsgeld, betaalbaar ten harent ;

Zegt het vonnis voor wat het onderhoudsgeld betreft, uitvoerbaar niettegenstaande ieder verhaal en zonder borg.

Nr 75.

WERKRECHTERSRAAD TE BRUGGE

Kamer voor Werklieden. — 26 October 1936.

Voorzitter : M. Burghgraeve.

Rechtskundig bijzitter : Mr L. B. Van den Bussche.

Pleiters : Mters Ghysaert en De Vlieger.

ARBEIDSOVEREENKOMST. — LOON BEREKEND IN PROCENTEN OP DE INKOMSTEN. — VERPLICHTING VOOR DEN WERKGEVER BOEK TE HOUDEN. — TEGENWERPBAARHEID DER BOEKEN TEGEN DE WERKNEMERS.

Wanneer in een arbeidsovereenkomst, het loon berekend is in procenten op de bruto-inkomsten moet de werkgever een boekhouding houden waaruit deze inkomsten blijken.

Hij moet in geval van betwisting deze boekhouding ter inzage geven aan de werknemers en desgevallend aan het gerecht.

Hij kan de inschrijvingen in deze boeken echter slechts tegen de werknemers inroepen als aanvullend bewijs. Als voldoende bewijs geldt het alleen wanneer de werknemers er regelmatig en voldoende controle op hadden.

Claeys t/ Balyu.

Overwegende dat de vordering strekt tot betaling van 1191 frank wegens loon en procenten op de ontvangsten ;

Overwegende dat verweerder beweert dat aan aanlegster nog slechts 366 frank verschuldigd is en dat hij aanbiedt deze te betalen ;

Dat hij verder als bewijs voor zijne stelling aanbiedt zijne boeken voor te leggen ;

Overwegende dat tusschen partijen een overeenkomst gesloten was, waarbij aanlegster een bepaald vast loon zou ontvangen en daarenboven 10 procent op de bruto ontvangsten van de uitbating ;

Overwegende, dat wel is waar de werkgever die een dergelijke overeenkomst afsluit met zijn werknemers gehouden is er een boekhouding op na te houden, die voldoende waarborgen van rechtzinnigheid en juistheid biedt ; dat hij verder gehouden is deze boekhouding, in geval van betwisting ter in-

zage aan zijn werknemers te geven en in geval van geding ze over te leggen ter inzage van de Rechtbank (Zie Werkrechtssraad te Brugge, K. voor Werkl. 16 December 1935 R. W. 29 December 1935, col. 579 en de voetnota) ;

Overwegende dat de werkgever daarom echter niet kan beweren, zooals aanlegger het hier doet, dat hij zijn eigen boekhouding mag voorbrengen als een bewijs tegen zijn werknemers en tegenover het gerecht ;

Dat immers de arbeidsovereenkomst een burgerlijke overeenkomst is in hoofde van de werknemer en de handelsboeken, slechts mogen aanvaard worden als voldoende bewijs tusschen handelaars en voor handelsdaden (art. 20 W. v. Kh.) ;

Dat dus in de verhouding die tusschen partijen bestond, de boeken eerder dienen gelijkgesteld met de huiselijke bescheiden en registers waarover artikel 1331 van het burgerlijk wetboek zegt, dat zij slechts tegen hem die ze geschreven heeft als bewijs gelden en waarvan de rechtspraak aanvaardt dat zij, ten gunste van hun opsteller, hoogstens mogen dienen om het bewijs dat uit andere bescheiden spruit aan te vullen. (Verbrekingshof Frankrijk, 3 November 1903, Pand. Fr. 1904, I, 76 ; id. 2 Februari 1928. Dall. hebdt. 1928, 113) ;

Dat de boeken alleen zouden kunnen ingeroepen worden tegen de werknemers, wanneer zij, zooals het in sommige hotels der kuststreek geschiedt, opgemaakt worden onder voortdurend toezicht van de werknemers, op een wijze dat zij zelf geregeld de inschrijvingen en de boekingsstukken kunnen nazien en vergelijken ;

Dat in het onderhavig geval zelfs niet voorgewend wordt, dat een of ander stelsel van toezicht over de boekhouding aan het personeel gegund werd ;

Overwegende dat de Raad, in den huidige stand van het geding niet over voldoende gegevens beschikt om met een toereikende nauwkeurigheid het verdiende procent vast te stellen ;

Dat aanlegster aanbiedt, met getuigen te bewijzen dat zij, in 1935, 2100 fr., en in 1934, 1800 fr. verdiende bij verweerder ;

Dat deze feiten, indien zij bewezen werden, een element zouden kunnen vormen dat een ernstige schatting zou mogelijk maken ;

Dat in dezelfde richting, en als eenvoudige inlichting, een overlegging van de boeken ook haar nut kan hebben ;

Om deze redenen, de Werkrechtssraad, na erover beraadslaagd te hebben en na vruchteloos gepoogd te hebben partijen te verzoenen, machtigt de aanlegster, met alle middelen, getuigen inbegrepen, te bewijzen dat zij, in 1935, 2100 frank verdiend heeft bij verweerder en in 1934, 1800 frank.

Beveelt aan verweerder zijn boeken voor den raad over te leggen ;

Stelt voor beide onderzoeksmiddelen, de zaak uit tot de bijzondere zitting van den raad ;

Behoudt de kosten voor.

Nr 76.

VREDEGERECHT TE PUERS

9 Juli 1936.

Vrederechter : Mr Muys.

Pleiters : Mters De Cocq en Spillemaeckers.

- I. SPOEDPROCEDURE. — SCHATTING DOOR VERWEERDER OP MEER DAN 1000 FR. — GEEN NIETIGHEID.
 II. GEDEELTE VAN ONROEREND GOED. — ART. 32 WET OP DE BEVOEGDHEID. — NIET TOEPASSELJKHEID.
 III. VERJARING JURIDISCH BEZIT. — TUSSCHEN-PERSOON.

- I. *Bij de spoedrechtspleging ingestel dbij K. B. van 13 Januari en 6 Februari 1935, is de schatting gedaan bij de betekening van de dagvaarding de eenige wettelijke leidraad voor de rechtspleging en deze kan door een hogere schatting door verweerder gedaan, niet onwettig worden gemaakt.*
 II. *Wanneer de betwisting loopt over een gedeelte van een onroerend goed kan art. 32 der wet op de bevoegdheid niet worden toegepast en moet de schatting van het geding geschieden door partijen onder toezicht van den rechter.*
 III. *Het bezit van een zaak, leidende tot verwervende verjaring, kan uitgeceft worden zoowel door zichzelf, als door bemiddeling van iemand anders; (art. 2288 B. W.); de verwerfer van het bezit kan inderdaad de «animus» hebben, terwijl de tusschenpersoon het corpus bezit.*

Van Cauwenbergh t/ Tourné & Cs.

Aangezien eischers bij het inleiden van de akte van rechtsingang, op 25 Juni 1936, betoogd hebben, dat ze onverdeelde eigenaars zijn van twee perceelen bouwland, gelegen ter plaatse «Groenveld en Hooze Heide», te Breendonk, ter grootte van 20 40 ca. en 14 a. 15 ca., volgens akte verleden voor Mr De Marré, notaris te Willebroeck, op 21 Mei 1925;

Dat verweerder zonder recht noch titel, sinds enkele weken bezit genomen heeft van een strook labeurgrond van ongeveer 30 m2, deel uitmakende van den voorschreven eigendom;

Dat eischers beweren dat ze eigenaars zijn van deze strook, hetzij om ze aangekocht te hebben, hetzij om ze verkregen te hebben bij dertigjarige verwervende verjaring;

Dat ze ten titel van schadeloosstelling wegens deze wederrechtelijke daad van verweerder een bedrag vorderen van 100 fr. en dat ze vragen dat verweerder het recht zou ontzegd worden nog langer in bezit te blijven van deze grond op straffe van eene schadevergoeding van 10 fr. per dag tot een maximum van 500 frank;

dat ze hunne vordering schatten op minder dan 1000 frank en dan ook de vordering ingeleid hebben bij middel van de spoedrechtspleging ingesteld bij K. B. van 13 Januari en 6 Februari 1935;

Aangezien in eene zaak, die geschat wordt door partijen het feit dat de verweerder de vordering op meer dan 1000 frank schat, niet ten gevolge heeft, dat de aangewende spoedproceduur nietig zou wezen;

Dat op het oogenblik der schatting, namelijk bij de betekening van de dagvaarding, deze schatting de

eenige wettelijke leidraad is voor de rechtspleging en deze wettelijke daad in den aanvang der rechtspleging gesteld door het verder verloop er van niet kan onwettig gemaakt worden; (R. Weekblad 1936 n° 19, Vredegerrecht van Ninove, 4 Januari 1936);

Overwegende dat het hier gaat over eene betwisting betreffende een onroerend goed en dat dus in in beginsel art. 32 van de wet op de bevoegdheid zou moeten toegepast worden en dat namelijk het bedrag der bevoegdheid zou moeten bepaald worden door het vermenigvuldigen van het beloop van het kadastraal inkomen van het perceel door een cijfer, door de regeering vastgesteld voor de heffing van de erfenisrechten en de overdrachtrechten bij overlijden;

Overwegende echter dat er in deze zaak enkel betwisting bestaat over een gedeelte van een onroerend goed en het dus onmogelijk is art. 32 voor-
 noemd toe te passen;

Dat er dus eene schatting door partijen moet gebeuren, onder toezicht van den rechter; (Bontemps t. III, p. 170 pr. 3; Bormans t. II, p. 61, n° 772; De Paepe, t. II, p. 417-418, n° 17);

Aangezien trouwens de berekening over beide perceelen in hun geheel genomen of afzonderlijk, niet onder het bedrag van den laatsten aanleg blijft;

Aangezien alleen de uitgestrektheid en de ligging van het goed bij deze beoordeeling in aanmerking kunnen komen;

Dat verweerder weliswaar volhoudt, dat dit gedeelte grond voor hem als uitweg moet dienen en beweert dat deze zienswijze, zonder het gegronde van deze aanspraak te moeten onderzoeken als voldoende voorkomt om de waarde van het geding op meer dan 1000 fr. te schatten;

Aangezien echter huidige betwisting van eigendomsrecht op 30 m2 grond eene actueele vordering uitmaakt en de mogelijke latere betwisting nopens het recht van uitweg eene andere vordering zal uitmaken, vatbaar voor afzonderlijke schatting, maar waarmede op dit oogenblik geen rekening dient gehouden te worden;

Aangezien trouwens de beoordeeling van den aanleg door den Vrederechter niets bepaald onherroepelijks heeft, daar de Rechtbank in beroep deze kwestie definitief moet uitmaken; (Hof van Beroep Gent, 20 Dec. 1879, B. J. 1880, blz. 28; Hof van Cassatie, 27 Mei 1886, Pas. 1886-I-243; 29 Mei 1911, Pas. 1911, I, 309; 8 Januari 1903, Pas. 1903-I-72);

Dat de heer Vrederechter alleen zijne bevoegdheid moet onderzoeken;

Aangezien nochtans niets belet en het als nuttig voorkomt dat de heer Vrederechter ook voor den aanleg de voorgebrachte elementen zou in het licht stellen ten einde de taak van de Rechtbank in beroep te vergemakkelijken;

Aangezien alleen eene plaatsschouwing hierover uitkomst kan geven;

Aangezien het blijkt uit de akten en bescheiden door verweerder voorgelegd, dat hij of zijne voorzaten den betwisten eigendom aangekocht hebben;

Dat eischers dit niet betwisten, maar volhouden

dat zij eigenaars geworden zijn door eene dertigjarige verwervende verjaring;

Aangezien verweerder opwerpt, dat eischers eerst sedert 21 Mei 1925 eigenaars van voormelde perceelen geworden zijn en dus stellig niet ten persoonlijken titel bij verjaring kunnen verworven hebben;

Dat ze vroeger pachters waren en dat, alhoewel de tijdsruimte gedurende dewelke ze in hoedanigheid van pachters het land bewerkten gevoegd bij deze gedurende dewelke zij eigenaars waren, dertig jaar overtreft, deze tijdsruimten niet mogen samen gevoegd worden voor de verjaring;

Aangezien deze stelling in algemeenen zin genomen juist is

Aangezien echter eischers niet inroepen, dat ze in hoedanigheid van pachters zouden geprescriveerd hebben;

Dat ze enkel aanvoeren, dat ze gerechtigd zijn de tijdsruimte van hun bezit als eigenaars te voegen bij de tijdsruimte van het bezit als eigenaars, van hunne voorzaten, van wie zij de rechtverkrijgenden ten bijzonderen titel zijn;

Aangezien het bezit van een zaak, leidende tot verwervende verjaring, kan uitgeoefend worden; zoowel door zich zelve, als door bemiddeling van iemand anders (art. 2228 B. W.);

Dat de verwerver van het bezit de «animus» kan hebben, terwijl de tusschenpersoon het «corpus» kan bezitten;

Aangezien reeds in het Romeinsche recht, de kwestie van de «accessio possessionum» als eene zaak van billijkheid werd beschouwd wegens de moeilijkheden die er zich konden voordoen «de accessionibus possessionum nihil generaliter definire possumus: consistunt enim in sola æquitate» (14 pr. D, h. t. Scaecola);

Aangezien de Romeinsche rechtsgeleerden ook aannamen, dat men het tot verjaring leidend bezit kon hebben, door bemiddeling van zijne pachters en huurders;

«Et per colonos et inquilinos possidemus; et si moriantur aut furere incipiant, aut alii locent, intelligimur, nos retinere possessionem»;

Dat ook de huidige rechtsleer dit aanneemt:

Collin et Capitant, 1e deel, p. 875: «Cette faculté de posséder par l'intermédiaire d'autrui, s'applique aux deux éléments de la possession, au corpus comme à l'animus»;

Aangezien eischers aanbieden te bewijzen door getuigen, dat ze gedurende minstens dertig jaar het vrij en ongestoord bezit gehad hebben van voormelde 30 m² grond;

Dat dit aanbod van bewijs dient aanvaard te worden;

Dat benevens en samen met dit getuigenverhoor eene plaatsschouwing als wenschelijk en nuttig voorkomt;

Om deze beweegredenen,

(Het overige zonder belang).

INGEZONDEN BIJDAGEN

WEGENISVRAAGSTUKKEN

VI. MAG EEN PRIVAAT PERSOON EENE STRAAT OF EEN GANG OPENEN ?

VOORWAARDEN EN GEVOLGEN.

Art. 76, 7° der Gemeentewet kent aan den Gemeenteraad de bevoegdheid toe te beslissen over het openen van nieuwe straten. Doch, zulke beslissing moet onderworpen worden aan het advies der Bestendige Afvaardiging en aan de bekrachtiging des Konings. Wanneer het de opening geldt van een nieuwen buurtweg, is de tusschenkomst van de Bestendige Deputatie alleen vereischt. (Art. 77, 6° G.W.). Toen de Gemeentewet werd uitgevaardigd, had de wetgever enkel het openen van straten door de Gemeentebesturen voorzien. Men zag zich onvermijdelijk verplicht nieuwe wettelijke maatregelen te treffen ten opzichte van de straten, welke private personen, burgers of vennootschappen, op hun eigen grond aanlegden. Het gebeurt, inderdaad, dikwijls dat eigenaars of nijverheidsmaatschappijen, wegen, straten of gangen trekken op hun goed. Wanneer een stuk land door zijn eigenaar, ten einde verhuring of verkoop, met huizen wordt bezet, worden er vaak straten doorgetrokken. Nijverheidsuitbatingen hebben het namelijk gedaan, wanneer zij huizen bouwden om hunne werklieden en bedienden huisvesting te verschaffen. In de volkswijken onzer steden bestaan menige binnenkoeren, waarin verschillende werkmanswoningen uitteven en die slechts door een gang met den openbaren weg verbonden zijn. Zoo werd er vroeger herhaaldelijk gebouwd om op minst mogelijke oppervlakte, het meest huisgezinnen te kunnen huisvesten. Het was niet wenschelijk aan de burgers onbeperkte vrijheid op dit gebied te laten, want dan waren er openbare wegen tot stand gekomen, die niet beantwoordden aan de vereischten der volksgezondheid en der veiligheid, welke de straten moeten verzekeren en die met het gemak van het verkeer en een logisch aangelegd verbodingsnet, weinig gemeens zouden hebben.

De Wet op de Wegenis in dato van 1 Februari 1844, heeft dan ook deze leemte aangevuld en voorzien (art. 2) dat de eigenaar, die in de steden en in de behuizingen der landelijke gemeenten, op zijn grond eene straat of een gang wilde openen, de voorafgaandelijke toelating van de gemeentelijke overheid, d. w. z. den Gemeenteraad, zou moeten inwinnen. Om uitvoerbaar te worden zal zulke toelating, bij toepassing van art. 76, 7° der Gemeentewet, zooals voor het openen van eene nieuwe straat door de gemeente zelf, na advies van de Bestendige Afvaardiging, de goedkeuring des Konings moeten bekomen. (Valerius. Concessions et Régies Communales. t. II. bl. 12 en 13; Gent, 7 Oogst 1886. P. 87.II.147; Luik, 14 November 1903. B. J. 1903. 1306). Er dient nadruk op gelegd dat deze toelating slechts verplichtend is in de steden en deelen der landelijke gemeenten, onderworpen aan het regiem der stedelijke wegenis. In de dorpen of deelen van buitengemeenten, onderworpen aan de landelijke wegenis, heeft de eigenaar geene toelating aan te vragen om een weg op zijn grond te trekken. Waarom dit onderscheid? Omdat het gevaar dat het willekeurig openen van straten of gangen met zich meebrengt, vooral tastbaar is in de steden, in de agglomeraties en de groot bevolkte centra. (Vauthier. Droit Administratif, bl. 310 en 311).

De Gemeenteraad mag het openen eener straat door

een burger onderwerpen aan bepaalde voorwaarden, welke zij nuttig of wenschelijk acht met het oog op het algemeen welzijn en het belang der Gemeente. Dit recht put de Gemeente in de Dekreten van 16-24 Oogst 1790, waarbij haar algemeene bevoegdheid wordt toegekend, alle noodige maatregelen voor te schrijven ten einde de volksgezondheid te vrijwaren, de veiligheid en het gemak van het verkeer op den openbaren weg doelmatig te verzekeren. (Seresia. Droit de Police des Conseils Communaux, n° 45; Bernimolin. Institutions Communales et Provinciales. t. II. bl. 264; Cass. 23 Februari 1874. P. 74. I. 163). Zoo wordt er in 't algemeen van den eigenaar geëischt dat hij op zich zou nemen, het kasseien, het riooleeren, het aanleggen van voetpaden en dat hij al de kosten van onderhoud der nieuwe straat zou dragen. Soms ook eischt de Gemeente dat de aanvrager haar kosteloos den grond zou afstaan, waarop de ontworpen straat zal worden gevestigd. Verschillende steden hebben uitdrukkelijk voorzien in hunne wegenisreglementen dat geene toelating tot openen eener straat zou worden verleend, indien de bodem ervan niet aan het gemeentelijk domein werd afgestaan. Deze voorwaarde schijnt redelijk, want het staat vast dat het trekken eener straat aan de aanpalende of nabijgelegen gronden, eene groote meerwaarde gunt. Is het kosteloos afstaan van den bodem aan de Gemeente niet eene vergoeding, die den tegenhanger vormt dezer meerwaarde, waaruit de eigenaar voordeel trekt ten gevolge van de bestuurlijke toelating? Over de geldigheid dezer voorwaarde wordt heden niet meer getwist. (Marcotty. Voirie Publique, n° 190; Cass. 17 November 1859. P. 60.I.325). In de veronderstelling dat afstand van den bodem wordt geëischt, wanneer zal de Gemeente eigenares van den bodem worden? Het zal niet volstaan dat van 's Konings wege bekrachtiging der toelating zou worden bekomen. De eigenaar, die deze toelating heeft gekregen, is niet verplicht de straat of den gang te trekken; hij heeft eenvoudig een recht verworven; waarvan hij gebruik mag maken of waaraan hij mag verzaken naar believe. De Gemeente zal aldus maar eigenares worden, wanneer door den aanvrager tot de opening van de straat zal worden overgegaan. (Giron. Dictionnaire de Droit Administratif. t. III. bl. 499, n° 2; Brussel, 25 Mei 1892. B. J. 92. 1243).

Het kan gebeuren dat een burger eene straat of een gang opent zonder voorafgaandelijk de bestuurlijke toelating aangevraagd te hebben. Dan heeft de uitvoerende macht der Gemeente, het Kollege van Burgemeester en Schepenen, het recht de sluiting te vorderen van de ongeoorloofde straat en de werken te dien einde te bevelen. (Valerius. Conces. et Rég. Commn. t. II. bl. 14). In stede onmiddellijk de sluiting te gebieden, zal het Gemeentebestuur dikwijls den eigenaar de voorwaarden kenbaar maken, die zij wil zien vervuld om de straat of den gang te laten bestaan. Wordt aan deze eischen gevolg gegeven, komt alles terug in orde. De Gemeente is ook vrij de ongeoorloofde straat zonder meer te laten bestaan; met het oog op het algemeen belang, kan zij het ongewenscht oordeelen de sluiting te bevelen en zich neerleggen bij den nieuw geschapen toestand. De eigenaar, die op het bevel tot sluiting niet zou ingaan, zal op verzoek van het Openbaar Ministerie vervolgd worden, de voorziene boete oploopen en tevens, zich hooren veroordeelen de niet toegelaten werken te doen verdwijnen binnen bepaald termijn. Bij gebreke aan uitvoeren dezer veroordeeling, is, na verstrijken van 'het termijn, het Kollege gemachtigd zelf tot het sluiten van de straat of van den gang over te gaan.

Alhoewel de kosteloze afstand aan de Gemeente van den bodem der straat dikwijls in de voorwaarden der toelating wordt voorzien, blijft niettemin dat er in de

agglomeraties, straten en gangen zonder afstand van den grond aan de Gemeente worden geopend en dat hun bodem alzoo niet tot het openbaar domein behoort. De bodem dezer straat blijft onbetwistbaar eigendom van den aanvrager; maar, art. 1 der Wet op de Wegenis van 1844 heeft uitdrukkelijk voorzien dat alle nieuwe straten, gangen of uitwegen, geopend in de agglomeraties onderworpen aan de stedelijke wegenis, deel uitmaken der openbare wegenis, d.w.z. onderworpen zijn aan de politievoorschriften dat de wettekst in dezen zin dient uitgelegd. De Rechtspraak neemt, trouwens, algemeen deze stelling aan. (Cass. 18 Juni, 1906. P. 06. I. 310. Cass. 8 Februari 1926. P. 26.I.224). Alhoewel de nieuwe straat privaatsig eigendom blijft zooals voorheen, zal de eigenaar niet meer vrij zijn, zijn goed te gebruiken en aan te leggen naar believe; zijn eigendomsrecht is niet alleen beperkt door de openbare bestemming welke de straat door zijn eigen wil heeft verworven, maar hij zal zich bovendien nog moeten schikken naar de politie-reglementen op de wegenis. Al de wettelijke en gemeentelijke politievoorschriften op de wegenis zijn krachtens voormelde wet toepasselijk op de op privaatsig goed geopende straten evenals op om het even welke andere straat. Alle aanmatiging op den bodem van zulke straat valt, zooals de wederrechtelijke inbezitting van een deel van een gemeentelijken weg, onder de strafbeschikkingen van art. 88, 9° van het Landwetboek. Wier er het verkeer hindert, zal zich desgevallend art. 551, 4° van het Strafwetboek zien toepassen. (Cass. 11 April 1895, P. 95, I. 156; Cass. 10 Februari 1913. P. 13. I. 101). De Gemeenteoverheid zal, insgelijks, de vernieling mogen bevelen der bouwvallige huizen, die aan de straat palen.

Zij heeft het recht in den ondergrond, water en gas-kanalisaties te doen aanleggen; zij zal lantaarns mogen doen plaatsen tegen de muren, de straat doen riooleeren en wegeniswerken doen uitvoeren. (Cass. 17 Juni, 1861. P. 61. I. 339; Antwerpen, 12 December, 1885. R. A. 85, bl. 293). Het heeft ter zake geen belang of de overtreder der wegenisreglementen, de eigenaar is van den bodem; eigenaar of niet, is hij onderworpen zooals iedereen aan de bepalingen der reglementen der stedelijke wegenis. Dit mag dan ook niet in aanmerking worden genomen bij gebeurlijke vervolgingen. (Cass. 30 Januari, 1911. P. I. 109; Cass. 18 April 1898. P. I. 151).

Wat hierboven wordt gezegd van de mits toelating geopende straten is waar voor de straten door private eigenaars geopend zonder voorafgaandelijke toelating aangevraagd te hebben en die blijven bestaan omdat de Administratie zich bij dezen feitelijken toestand neerlegt of den ongeoorloofden toestand voorloopig verdraagt en er niet tegen ingaat. Deze straten maken ook deel van de stedelijke wegenis en zijn onderworpen aan hare beschikkingen. (Wiltquet. art. 76, 7°, n° 779; Giron. Dict. Dr. Administr. t. III. bl. 501-502, p. III). De wet eischt, inderdaad, niet opdat de nieuwe straten of gangen zouden behooren tot de stedelijke wegenis, dat ze geopend werden mits toelating van de bevoegde overheid. Het volstaat dat de straat uitgang neme op een openbaren weg en in feite eene openbare bestemming heeft, opdat zij tot de wegenis zou behooren. Bij gebeurlijke betwisting, zal deze openbare bestemming afgeleid worden uit de doorgang van het publiek, uit het getal huizen die langsheen zijn gebouwd, desgevallend uit het feit dat zij twee openbare wegen verbindt. Maar, alleszins, zijn uitgang op den openbaren weg en vrij verkeer voldoende voorwaarden om tot eene openbare bestemming te besluiten. (Valerius. Conc. et Rég. Comm. t. II. bl. 12, n° 4; Cass. 31 Juli, 1882. P. 95. I. 130; Cass. 16 Januari, 1905. P. 05. I. 96; Cass. 15 Mei, 1911. P. 11. I. 261).

Welk gevolg heeft voor de aanpalende eigenaars de inlijving in de stedelijke wegnis dezer op privaten grond geopende straten? Stellen we de vraag op meer duidelijke wijze. Na het trekken der straat, zal de eigenaar gewoonlijk zijne nabijgelegen gronden verdeelen en per loten als bouwgrond verkoopen. Welnu, als een burger een huis zet op een goed dat paalt aan een openbaren weg, deel van het gemeentelijk domein, bekomt hij ten behoeve van zijn huis, bepaalde wegnisrechten van uitweg, zicht en licht. Worden deze rechten ook verworven door den eigenaar, waarvan de goederen een op privaten bodem aangelegde straat palen? Alhoewel de kwestie destijds werd betwist, heeft de Rechtspraak de vraag bevestigend beantwoord en sedert meer dan veertig jaar, is hare zienswijze onveranderd gebleven. (Marcotty. Voirie Publ. n° 199; Cass. 11 April, 1895. P. 95. I. 156; Cass. 8 Februari, 1926. P. 26. I. 224). Vermits de door een privaata eigenaar geopende straat deel uitmaakt van de wegnis, net zooals eene straat door de Gemeente zelf geopend, is het normaal dat deze straat voor het publiek en voor de aanpalende eigenaars dezelfde voordeelen verschaffen als om het even welke andere straat. De aanpalende eigenaars hebben dus recht op uitweg, zicht en licht. In meer juridische taal verrechtvaardigt de huidige Rechtspraak als volgt hare stelling: Indien de bijzondere bestemming van een goed tot een publiek doeleinde niet op zichzelf de overdracht medebrengt van den eigendom van den bodem tot het openbaar domein, schept zij, ten minste zoolang als zij duurt, ten voordeele van het publiek in 't algemeen en van de aanpalende eigenaars in 't bijzonder, een recht tot gebruik. De burgers, waarvan de gebouwen palen aan eene straat die begrepen is in de stedelijke wegnis, vinden hun recht tot uitweg, licht en zicht op gemelden openbaren weg, in de bestemming zelf welke degene die hem heeft geopend aan zijn goed heeft gegeven in het burgerrecht dat elk eigenaar bezit, uit deze aanpaling alle voordeelen te trekken welke zij met zich meebrengt. (Cass. 8 Februari, 1904. P. 04. I. 126; Dendermonde, 17 Februari, 1912. P. 12. III. 277).

Indien de eigenaars, waarvan de goederen den mits toelating getrokken weg begrenzen, de zoogenoemde wegnisrechten bezitten en bij krenking dezer verworven rechten zich tot de Rechtbanken mogen wenden om schadevergoeding te eischen, is dit niet het geval voor de burgers, waarvan de goederen een op onregelmatige wijze geopende straat begrenzen. Zij hebben, weliswaar, zoolang de ongeoorloofde straat bestaat en deel uitmaakt van de stedelijke wegnis, recht op uitweg, licht en zicht, maar dit recht is beperkt en herroepbaar. In geval de Gemeente in deze straat werken deed uitvoeren, waardoor hunne belangen worden geschaad, b.v. in geval ten gevolge van effenmaking der straat, eene reeks huizen op lager peil kwamen te staan, zoodat de regenwaters bij hen binnenvloeden, zouden zij niet het minste recht hebben tot schadevergoeding. Daar de Gemeente deze straat niet heeft geopend, noch de opening ervan heeft toegelaten, heeft zij op haar geen enkele verplichting genomen. Daarenboven, « qui potest plus, potest minus ». Hadde de Gemeente het geweld, had zij onvoorwaardelijk de afschaffing of de sluiting der zonder toelating getrokken straat kunnen bevelen. Waarom zou zij da nmet onvoorwaardelijk in de straat wegniswerken mogen doen uitvoeren? (Marcotty, n° 201; Brussel, 27 Februari, 1904. R. A. 05, bl. 42).

Uit de inlijving in de stedelijke wegnis der straten of gangen op privaten bodem aangelegd, spruit nog dit belangrijk gevolg, dat de eigenaar van den grond niet meer het recht heeft deze straat of deze gang af te schaffen. Van den oogenblik dat de eigenaar eene straat heeft geopend met vrije doorgang voor het publiek, ver-

liest hij onwederroepelijk zijn recht over den bodem te beschikken. Deze straat is ingelijfd in de openbare wegnis en haar rechtstoestand ontsnapt aldus aan alle private inmenging. Het is, immers, de Gemeenteraad alleen die bevoegd is om over aangelegenheden van stedelijke wegnis te beschikken. Maar, indien de eigenaar de straat niet mag sluiten, is dit recht overgegaan tot de Gemeente. Krachtens art. 76, 7° der Gemeentewet heeft de Gemeenteraad, mits bekrachtiging des Konings, het recht over te gaan tot het deklasseeren eener straat. Dit beginsel is insgelijks toepasselijk op de straten op privaten bodem mits hare toelating geopend. De wet maakt, immers, geen onderscheid en alzoo dient het recht tot sluiten toegepast te worden op alle deelen der stedelijke wegnis. Doch, daar de Gemeente aan het trekken der straat hare toestemming heeft gegeven, zou de eigenaar van den bodem ten onrechte benadeeld worden. Hierin dan ook vindt het recht tot sluiting eene beperking. Moest de Gemeente zulke straat afschaffen zou zij zich verplicht zien den eigenaar van den bodem en de aanpalende eigenaars te vergoeden. Hiertoe is de Gemeente verplicht, wanneer zij een harer straten deklasseert; hiertoe zal zij ook gehouden zijn wanneer zij een op privaten grond aangelegde straat schrapt. (Vauthier Dr. Administratif. bl. 312; Marcotty. Voirie Publ. n° 203). Dit wordt wel betwist, maar het schijnt wel de beste oplossing te zijn, daar zij zoowel de rechten der Administratie als deze der burgers vrijwaart.

A. SMETS,
Advokaat te Leuven.

WETGEVING

WETSONTWERP betreffende het bewijs door getuigen in burgerlijke zaken.

VERSLAG NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE
JUSTITIE UITGEBRACHT DOOR DEN
HEER JANSSENS (W.)

Mevrouwen, Mijne Heeren,

De Regeering stelt voor, ten gevolge van de muntdevaluatie, de grens van 150 frank te verbeteren, die in het Burgerlijk Wetboek voorkomt in zaken van bewijslevering door getuigen, en deze te brengen op 1.000 frank. De Commissie voor de Justitie aanvaardt het principe van deze verbetering.

Sommige leden echter drukten het gevoelen uit dat zij, wegens de uitbreiding van het onderwijs en het gemak om zich thans geschriften te bezorgen, niet ingenomen met het Regeeringsontwerp.

Om logisch te zijn, zouden zij dan de akte vóór notaris of de onderhandsche akte moeten verplichtend maken voor alle zaken, ook deze van minder dan 150 frank.

Indien men aan arikel 1341 van het Burgerlijk Wetboek zijn reden van bestaan wil behouden, moet de door de Regeering voorgestelde aanpassing worden aangenomen.

Merken wij ook op dat, in strijd met het hierboven aangehaalde gevoelen van sommige leden der Commissie, de Nederlandsche wetgever heeft gemeend de bewijslevering door getuigen te moeten veralgemeenen, door bij de wet van 22 Juni 1923 artikel 1933 van het Burgerlijk Wetboek, waarbij het bewijs door getuigen beperkt werd tot de zaken van minder dan 300 gulden, in te trekken.

Onze Noorderburen waren van oordeel dat dit onder-

scheid tusschen zaken van minder en van meer dan 300 gulden een willekeurige regel was, schadelijk voor het rechtsgevoelen en voor den goeden gang van het gerecht. Zij hebben uit hun Burgerlijk Wetboek dit onderscheid geschrapt, dat er in 1838 werd ingebracht onder invloed van de Code Napoléon.

Door de grens van het bewijs door getuigen te brengen op 1.000 frank, past men een redelijke verhooging toe, die min of meer in verhouding staat tot de gegevens van het index-cijfer.

Er dient te worden opgemerkt dat, in Frankrijk, door de wet van 1 April 1928, het vroeger bedrag, nl. 150 frank, van artikel 1341 op 500 frank gebracht werd.

Met de wijziging te aanvaarden, die door de Regeering wordt voorgesteld, spreekt men zich niet uit voor een der uiterste stellingen, noch voor de afschaffing van het bewijs door getuigen voor zoover dit toegelaten wordt door artikel 1341, noch voor zijn uitbreiding volgens het nieuw principe der Hollandsche wet; men doet niets anders dan een cijfer verbeteren dat, wegens de opeenvolgende devaluaties van onze munt, niet meer kan gerechtvaardigd worden.

De Commissie stelt dan ook voor het Regeeringsontwerp goed te keuren.

BALIELEVEN

Nederlandsche advocatenvereniging. — Jaarlijksche vergadering te Utrecht

Op Zaterdag, 28 November l.l. had te Utrecht de jaarlijksche vergadering plaats van de Nederlandsche advocatenvereniging. Het was de eerste maal dat deze vereniging een afgevaardigde van het Verbond der Belgische Advocaten op deze zitting had uitgenoodigd.

Wij kunnen dit initiatief niet genoeg prijzen, daar niets meer geschikt is om de hartelijke banden, welke bestaan tusschen de Nederlandsche en de Belgische balie, nauwer aan te sluiten. Mr. René Victor uit Antwerpen was aangeduid geworden om het Verbond te Utrecht te vertegenwoordigen.

Als onderwerp van de bespreking was aan de orde van den dag gesteld :

DE EER VAN DEN ADVOCATENSTAND

onderwerp van allergrootste actualiteit niet alleen in Nederland, doch ook in België. Het bijzonderste punt, dat hierbij ter bespreking kwam, was het inrichten van een stage. Onze Belgische confraters zullen zich moeilijk kunnen voorstellen dat in Nederland de instelling van de stage niet bestaat. De meester in de rechten, die zoo pas de universiteit verlaat, kan dadelijk zonder eenige leiding, en ook zonder eenige beperking het zoo delicaat beroep van advocaat uitoefenen. Onze Nederlandsche confraters geven er zich terecht rekenschap van, dat deze toestand zou kunnen verbeterd worden en dat het uiterst bevorderlijk zou zijn voor de beroepsopleiding van de jonge advocaten, wanneer de stage zou worden ingericht. Dit zou ook van aard zijn de kennis van de beroepsregels dieper te doen indringen bij de jongere confraters.

Het blijkt verder dat, tengevolge van de organisatie zelf van de advocatuur in Nederland, waar veel minder

gepleit wordt dan in België en waar de behandeling der zaken hoofdzakelijk schriftelijk gebeurt, het contact tusschen de advocaten veel minder nauw is dan aan de Belgische balie, waar de confraters elkaar elken dag ontmoeten op het Paleis. Ook hierin wenscht de Nederlandsche Advocatenvereniging verandering te brengen door het oprichten van conferenties, waar de vriendschapbanden tusschen de advocaten hechter zouden worden.

Tijdens de bespreking, die geleid werd door den voorzitter Jhr. Mr. A. K. C. de Brauw, werd verschillende malen de toestand zooals hij thans in België bestaat als voorbeeld gesteld voor de nieuw te nemen maatregelen in Nederland.

Wanneer Mr. de Brauw de zitting opende voor de talrijke vergadering van den minste 250 confraters, sprak hij eerst en vooral een hoogstaande redevoering uit aangaande de beteekenis van de besprekingen, die in deze vergadering zouden plaats hebben en hij karakteriseerde in gelukkige bewoordingen de hooge waardigheid van de balie.

Mr. de Brauw richtte zich op allerhartelijkste wijze tot den afgevaardigde van het Verbond der Belgische Advocaten om hem welkom te heeten en hij drukte op de noodzakelijkheid van een nauw contact tusschen de balies van Nederland en België.

Over het aan de dagorde staande onderwerp waren twee uitstekende preadviezen geschreven geworden, respectieffelijk door Mr. Stoop, voorzitter van het Hof van Beroep te Leeuwarden en Jhr. Mr. W. M. de Brauw. De tekst van deze beide preadviezen is te vinden in het «Advocatenblad» van 15 October 1936.

Verder was er nog een commissie aangesteld geworden door het bestuur van de Nederlandsche Advocatenvereniging om een positief voorstel uit te werken tot wijziging van reglement III, dat thans de inrichting van de advocatuur in Nederland beheerscht.

Er werd onmiddellijk aangevangen met de bespreking van deze preadviezen, waarbij de dekens van de voornaamste balies van Nederland het woord voerden. Er was in de vergadering eenparigheid om de noodzakelijkheid te erkennen van hervormingen betreffende de beroepsopleiding der advocaten en het werd algemeen wenschelijk geacht dat maatregelen zouden worden genomen om de eer van den advocatenstand hoog te houden.

Na het debat werden aan de vergadering de volgende vraagpunten ter stemming voorgelegd :

1) Behooren maatregelen te worden genomen ten einde de jongbeëdigde advocaten vertrouwd te maken met de beteekenis, de rechten en de plichten der balie, en de naleving van de diensvolgens voor den advocaat geldende gedragsregels te bevorderen ?

2) Zoo ja, behooren dan te worden ingevoerd : a) verplichte werkzaamheden ten kantore van een oude ren advocaat ; b) patronaat in den trant als voorgesteld door de commissie benoemd om te adviseeren omtrent de toepassing van art. 30 lid 2 reglement III ; c) cursussen in den trant als door de onder 2 genoemde commissie voorgesteld, met voor de jong beëdigde advocaten verplichte bijwoning daarvan ; d) (voor de grootere balies) bijeenkomst van de leden der jonge balie, in den trant als door de onder 2 genoemde commissie voorgesteld ; e) dispuut of pleitgezelschappen voor de leden der jonge balie, geleid door of volgens aanwijzing van den raad van toezicht met al of niet verplichte deelneming.

Vraagpunt 1 werd met algemeene stemming aangenomen. De overige punten werden eveneens gestemd bij uitzondering van al. a) van het 2e punt, dat de

verplichte werkzaamheid van den stagist ten kantore van een ouderen patroon voorziet.

Vóór het sluiten der vergadering kreeg de afgevaardigde van het Verbond der Belgische Advocaten, Mr. René Victor, gelegenheid om zijn dank uit te spreken voor de uitnoodiging, die aan het Verbond was toegekomen. Hij sprak de hoop uit dat de aanwezigheid van afgevaardigden van beide landen op de vergaderingen van de respectieffelijke advocatenverenigingen in de toekomst traditie zou worden ter bevordering van de hartelijke betrekkingen tusschen de Nederlandsche en Belgische balie en van de innige vriendschap tusschen beide landen. Hij gaf daarna nog enkele inlichtingen aan de vergadering betreffende den toestand zooals die in België bestaat met betrekking tot de punten die het voorwerp geweest waren van het debat en constateerde tenslotte hoezeer de Belgische en Nederlandsche balies eenzelfde ideaal nastreven.

's Avonds vergaderden de deelnemers aan een disch in het Jaarbeursrestaurant.

ANTWERPEN

25 JARIG JUBILEUM VAN MR WERNER KOLL

Op Donderdag, 3 December l.l. kwam een aanzienlijk aantal Antwerpsche advocaten samen in de salons van de Eeuwfeestzaal om Mr. Werner Koll, die zijn 25-jarig jubileum als lid van de balie vierde, van harte geluk te wenschen.

Deze uitstekende confrater geniet inderdaad aan de balie te Antwerpen de algemeene sympathie, zoo wel om zijn hoogstaande hoedanigheden op professioneel gebied als om de diepe goedheid, die hem kenmerkt.

De zeer hartelijke gevoelens van toegenegenheid werden uitgedrukt in verschillende toespraken, die achtereenvolgens gehouden worden door den heer Stokhouder Van Santen, die wees op de schitterende loopbaan afgelegd door den jubilaris; door den heer Staatsminister Louis Franck, oud-patroon van Mr Koll, die in verheven bewoordingen de uitzonderlijke hoedanigheden van den jubilaris loofde en tevens aankondigde dat Mr Koll ter gelegenheid van zijn beroepsjubileum benoemd was geworden tot Ridder in de Leopoldsorde. Mr René Victor sprak dan in naam van de oud-stagisten en medewerkers van Mr Koll en drukte de zeer groote dankbaarheid uit die hen allen bezielde tegenover hun oud-patroon voor de sterke steun, die hij voor hen geweest is, zoowel binnen als buiten de balie. Daarna kwamen nog aan het woord Mrs De Smedt en De Coster, respectieffelijk voorzitters van de «Vlaamsche Conferentie der Balie van Antwerpen» en van de «Conférence du Jeune Barreau», die in naam van deze genootschappen hun zeer groote waardeering uitdrukten voor Mr Koll, die aan de balie slechts sympathie kent. Eindelijk sprak Mr Oscar Vankesbeeck als intieme vriend van den jubilaris, een schitterende rede uit vol warm gevoel, waarin hij den levensloop van zijn vriend Koll schetste en drukte op de sterke wilskracht, die den jubilaris had toegelaten allen tegenspoed te keeren en zich een hoogstaande plaats te verzekeren, zoowel aan de Antwerpsche balie als in het hart zijner vrienden.

Al de sprekers hielden er ook aan een groot gedeelte van de hulde, die aan den jubilaris gebracht werd, over te dragen op Mevrouw Koll, die tegelijkertijd de allerbeminnelijkste echtgenoot en de moedige gezellin geweest is op een soms harde levensbaan.

Er werd den jubilaris als blijvende herinnering aan dezen heuglijken dag een prachtig portret aangeboden, geschilderd door den grooten artist Floris Jespers.

De lieve kinderen van Mr Koll, die de manifestatie bijwoonden, ontvingen ook een geschenk.

De jubilaris dankte voor al de blijken van sympathie, die hem vanwege zooveel vrienden waren te beurt gevallen in woorden die recht uit het hart kwamen en waarbij hij moeite had zijn ontroering te bemeesteren.

Het was een uiterst verkwikkelijke betooging die in het teeken stond van de allerhartelijkste vriendschap.

Nadien werden de aanwezigen door Mr Koll uitgenoodigd tot het aanzitten aan een feestmaal, dat verliep in een atmosfeer van de allergrootste gezelligheid en dat stellig nog lang in het geheugen zal blijven voortleven van al degenen, die het genoeg hadden er aan deel te nemen.

RECHTERLIJK LEVEN

Bij koninklijk besluit van 20 November 1936 :

Is, op hun verzoek, ontslag verleend :

Aan den heer Dupont F. L. L., uit zijn ambt van plaatsvervangend rechter in het vrederecht van het kanton Thuin;

Aan den heer Mensing E. J. G. H., uit zijn ambt van plaatsvervangend rechter in het vrederecht van het kanton Zichen-Zussen-Bolder;

Aan den heer Vervisch J. C., uit zijn ambt van plaatsvervangend rechter in het vrederecht van het kanton Passchendaele;

Aan den heer Legrand A., uit zijn ambt van deurwaarder bij het Hof van Beroep te Brussel.

Hij is gemachtigd tot het voeren van den eertitel van zijn ambt.

Zijn benoemd :

Tot ondervoorzitter in de rechtbank van eersten aanleg te Dinant, de heer Loslever C. A. M. J. L., rechter in die rechtbank;

Tot rechter in de rechtbank van eersten aanleg te Tongeren, de heer Van Caenegem N. M. A. G., substituit procureur des Konings bij die rechtbank;

Rechter in de rechtbank van eersten aanleg te Dinant, de heer Legrand G. M., advocaat, plaatsvervangend rechter in het vrederecht van het kanton Beauraing;

Tot plaatsvervangend rechter in de rechtbank van eersten aanleg te Luik, de heer Wilmart J. J. A. A. J., advocaat te Luik;

Tot plaatsvervangend rechter in het vrederecht van het 2e kanton Schaarbeek, de heer Van Obberghen P. J. Ch., advocaat te Evere;

Tot plaatsvervangend rechter in het vrederecht van het kanton Zomergem, de heer Maeyens R. H. R., doctor in de rechten, notaris te Knesselare;

Tot griffier van het vrederecht van het 1e kanton Charleroi, de heer Lambot F. J. G., griffier van het vrederecht van het kanton Philippeville;

Tot griffier van het vrederecht van het kanton Philippeville, de heer Clabeau G. P., commies-griffier van dit vrederecht.

De heer Clabeau is belast met de bediening van het kanton Walcourt;

Tot griffier aan de rechtbank van eersten aanleg te Brussel, de heer Degreef A. L., griffier titulair aan die rechtbank;

Tot deurwaarder bij de rechtbank van eersten aanleg te Hoey, de heer Gillard E. A. J., candidaat-deurwaarder te Harzé;